Maharashtra State Board Class 10 Sanskrit Amod Solutions Chapter 7 संस्कृतनाट्यस्तबकः

Sanskrit Amod Std 10 Digest Chapter 7 संस्कृतनाट्यस्तबकः Textbook Questions and Answers

भाषाभ्यास:

1. माध्यमभाषया उत्तरत । दुष्यन्तस्य कानि स्वभाववैशिष्ट्यानि ज्ञायन्ते?

प्रश्न 1.
दुष्यन्तस्य कानि स्वभाववैशिष्ट्यानि ज्ञायन्ते?
उत्तरम् :
अभिज्ञानशाकुंतल ही कालिदासाची प्रसिद्ध व रंजक अशी कलाकृती आहे. त्याच्या कलाकृतींमध्ये मानवी स्वभाव उत्कृष्टरित्या रंगविले आहेत. अभिज्ञानशाकुंतल या नाटकाचा नायक, दुष्यंत ही गाजलेली व्यक्तिरेखा आहे.

जेव्हा दुष्यंत राजा हरिणाची शिकार करावयास येतो, तेव्हा तपस्वी त्या आश्रमातील हरिणासाठी राजाकडे अभय मागतात. राजा तपस्वींच्या शब्दासरशी बाण मागे घेतो. येथे, एक राजा असूनही तपस्वींच्या शब्दांना मान देऊन तो त्याची 'नम्रता' सिद्ध करतो.

राजा हेतुपुरस्सर साध्या वेषात तपोवनात प्रवेश करतो. यातून त्याचा साधेपणा दिसतो, सालसता दिसते. राजा तपोवनाकडे आकृष्ट झालेला असून तो मिळणाऱ्या पाहुणचाराबद्दल उत्सुक आहे.

राजा दुष्यंताने साध्या वेषात तपोवनात प्रवेश करण्याकरिता सर्व आभूषणे ठेवून दिली असली तरी राजाची कर्तव्ये त्याच्या मनात जागृत आहेत. जोपर्यंत तो तपोवनातून परत येईल, तोपर्यंत राजा सारथ्यास घोड्यांस स्वच्छ करण्यास सांगतो. एकंदरीतच, दुष्यंत हा सदाचरणी, सद्गुणांनी युक्त आदर्श राजा दाखविला आहे.

1. माध्यमभाषया उत्तरत । रोहसेन : किमर्थ रोदिति?

प्रश्न 1.
रोहसेन : किमर्थ रोदिति?
उत्तरम् :

शूद्रकविरचित ‘मृच्छकटिकम्’ हे मानवी भावनांना नैसर्गिकपणे चित्रित करणारे उत्कृष्ट नाटक आहे. सहाव्या अंकातील सोन्याच्या गाडीचा प्रसंग हा देखील रोहसेन या लहान मुलाच्या भावनांना उत्तम प्रकारे प्रकाशित करतो. चारुदत्ताचा मुलगा, रोहसेन ह्य शेजारच्या मुलाच्या सोन्याच्या गाडीशी खेळत असतो. पण काही वेळाने ती गाडी तो शेजारचा मुलगा घेऊन जातो.

साहजिकच, रोहसेन त्या सोन्याने बनविलेल्या गाडीकडे आकर्षित होतो. पण गरीब असल्याकारणाने त्याला खरी-खुरी सोन्याची गाडी खेळायला मिळत नाही; व त्याला वाईट वाटते. रदनिका, त्याचे रडणे थांबविण्यासाठी त्याला नवीन मातीची गाडी बनवून देते परंतु रोहसेन त्याच सोन्याच्या गाडीचा अट्टहास धरतो व आक्रोश करतो.

1. माध्यमभाषया उत्तरत । शक्रस्य कपटं विशदीकुरुत।

प्रश्न 1.
शक्रस्य कपटं विशदीकुरुत।
उत्तरम् :

‘कर्णभारम्’ ही आद्य नाटककार भासाने लिहिलेली, महाभारतावर आधारित एकांकी शोकांतिका आहे. भासाने रंगविलेल्या शक्र व कर्णाचा संवाद, कांच्या उदारतेला सर्वोच्च दर्जा प्राप्त करुन देतो.

इंद्रदेव, शक्राच्या रूपात, एक याचक बनून कर्णाकडे सर्वाधिक भिक्षेची याचना करतो, कर्णाने दिलेली, हजार गायी, असीमित सोने, जिंकलेली पृथ्वी, कर्णाचे शिर ही सर्व दाने इंद्र नाकारतो. अखेर, कर्णाच्या प्राणांचे संरक्षक, कवचकुंडलांच्या दानाबद्दल बोलताच, शक्र लगेच ते मान्य करतो.

शक्राला कवच आणि कुंडलांचीच इच्छा असते. कारण या कवचकुंडलांच्या कृपेने कर्ण अमर होता. शिवाय त्यामुळे कर्णाकडून युध्दात अर्जुन मारला गेला असता. शक्राला इंद्राचा उदार स्वभाव माहीत होता. म्हणून जोवर कपनि कवचकुंडलांचे दान देण्याचे सांगितले नाही, तोवर शक्र सर्व दाने नाकारून सर्वोत्तम दानाची विनवणी करत राहिला. श्रीकृष्णाने आखलेल्या या योजनेत शक्राने दानशूर कर्णाला कपटाने शब्दबध्द केले व अखेर कर्णान देवी कवचकुंडलांचा त्याग केता.

https://www.evidyarthi.in/